

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.5 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

**Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία
Β΄ Γυμνασίου**

Θεματική ενότητα:

Ομήρου, «Ιλιάδα» Ζ: 369-529

Τίτλος:

«Ένα αντιπολεμικό έργο»

Συγγραφή: Παναγιώτα-Κυριακή Μπιτζελέρη

Εφαρμογή: Καλλιόπη Λαζαρίδου

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2013

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σεναρία και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας,

Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τίτλος

Ένα αντιπολεμικό έργο

Εφαρμογή σεναρίου

Καλλιόπη Λαζαρίδου

Δημιουργία σεναρίου

Παναγιώτα-Κυριακή Μπιτζελέρη

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από μετάφραση)

Τάξη

Β΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Από 09-12-2013 έως 23-12-2013.

Σχολική μονάδα

Γυμνάσιο Κάτω Ποροΐων

Διδακτική / θεματική ενότητα

Ομήρου, «Ιλιάδα» Ζ 369-529: Ο Έκτορας στην Τροία.

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

-

Χρονική διάρκεια

7 διδακτικές ώρες

Χώρος

Ι. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής, διάδρομοι σχολείου.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

II. Εικονικός χώρος: ηλεκτρονική τάξη του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου, εκπαιδευτική πλατφόρμα Edmodo

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για το παρόν σενάριο χρειάζεται οι μαθητές και ο διδάσκων να είναι εξοικειωμένοι με την πλοήγηση στο διαδίκτυο και τα λογισμικά επεξεργασίας κειμένου και παρουσίασης, καθώς και με την εργασία σε ομάδες. Το σχολείο θα πρέπει να διαθέτει εργαστήριο πληροφορικής με σύνδεση στο διαδίκτυο ή εναλλακτικά τέσσερις έως πέντε φορητούς υπολογιστές, καθώς και δυνατότητα προβολής σε κεντρική οθόνη (SmartBoard ή βιντεοπροβολέα). Ο διδάσκων θα πρέπει να έχει δημιουργήσει έναν εικονικό χώρο στο διαδίκτυο για το μάθημά του, στον οποίο οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία να αναρτούν τη δουλειά τους και να συζητούν ασύγχρονα, εφόσον προκύπτει αντίστοιχη ανάγκη. Τέλος, είναι απαραίτητο, έστω και εν συντομία, να έχει προηγηθεί ανάλυση των βασικών θεματικών αξόνων του αποσπάσματος, τα οποία ωστόσο θα τύχουν (σύντομης) υπενθύμισης με καθοδηγούμενες ερωτήσεις του διδάσκοντος στην αρχή της Α΄ Φάσης του σεναρίου.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Παναγιώτα. Κυριακή Μπιτζελέρη, «Ένα αντιπολεμικό έργο», Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από μετάφραση), Ομηρικά Έπη: «Ιλιάδα», Β΄ Γυμνασίου, 2013.

Το σενάριο αντλεί

Το παρόν σενάριο αντλεί υλικό (σκίτσο) και την ιδέα της παρατήρησης του πίνακα και του σκίτσου και τον συσχετισμό τους με το ιλιαδικό κείμενο από το σενάριο του Αντώνη Κουντούρη, που βρίσκεται αναρτημένο στην ιστοσελίδα [Η γελοιογραφία στην Εκπαίδευση](#), και αφορά τους στίχους Z 369-529, της «Ιλιάδας» του Ομήρου, που διδάσκεται στο πλαίσιο του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας στη Β΄ Γυμνασίου.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο παρόν σενάριο γίνεται προσπάθεια να «αναγνώσουν» οι μαθητές το συγκεκριμένο απόσπασμα του ομηρικού έπους τόσο ως πολεμικό κείμενο όσο και ως αντιπολεμικό, να προβληματιστούν και να κουβεντιάσουν τις διαφορετικές οπτικές γωνίες που προκύπτουν στην ανάγνωση ενός κειμένου. Κατόπιν, γίνεται προσπάθεια συσχέτισης της τέχνης του λόγου με άλλες μορφές τέχνης, όπως η ζωγραφική και το σκίτσο, αλλά και της τέχνης του λόγου ανάμεσα σε διαφορετικά κειμενικά είδη, όπως το έπος, η ποίηση και το διήγημα. Οι μαθητές γίνονται κριτικοί παρατηρητές και συνειδητοποιούν τόσο τη διπλή όψη των πραγμάτων όσο και την επιρροή του θέματος «Πόλεμος - Ειρήνη» στη ζωή του ανθρώπου και κατ' επέκταση και στην τέχνη. Οι ΤΠΕ βοηθούν τον μαθητή να προσεγγίσει τη γνώση, να την επεξεργαστεί, να τη μετασχηματίσει, εμπλουτίζοντας ή/ και διαφοροποιώντας τη, αλλά και να παραγάγει τη δική του πληροφορία.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Στόχος στο παρόν σενάριο είναι να μεταβούν οι μαθητές από την παθητική πρόσληψη έτοιμων πληροφοριών στη διερεύνηση και τη διατύπωση προσωπικής άποψης (Τσάφος, 2004). Επίσης, η διδασκαλία μετατρέπεται σε «ένα επικοινωνιακό γεγονός, όπου εκπαιδευτικοί και μαθητές επιχειρούν να οργανώσουν και να διεξαγάγουν διαδικασίες που έχουν ως στόχο την απόκτηση, την τροποποίηση και την αποδόμηση αντιλήψεων, στάσεων και πρακτικών μέσα στην κοινωνική πραγματικότητα, μέσα σε ένα διδακτικό περιβάλλον που επιτρέπει τη συμμετοχή, την επιλογή και την απόφαση» (Κοσσυβάκη, 2003, 29-30). Οι μαθητές καλούνται – με συνεργάτη τους τον καθηγητή (Vygotsky) – να παρατηρήσουν και να εντοπίσουν πληροφορίες και να δημιουργήσουν το δικό τους υλικό ενισχύοντας περισσότερο του ενός είδη νοημοσύνης (κατά Gardner, 1983).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις πρότυπα, στάσεις ζωής

Οι μαθητές /μαθήτριες επιδιώκεται:

- Να κατανοήσουν την ύπαρξη διαφορετικών «αναγνώσεων», οπτικών ενός κειμένου.
- Να αναπτύξουν την παρατηρητικότητα τους.
- Να εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές και να συσχετίζουν γενικότερα κείμενο – σκίτσο - πίνακα ζωγραφικής.
- Να έρθουν σε επαφή με άλλες μορφές τέχνης (ζωγραφική, σκίτσο).
- Να διαμορφώσουν άποψη για θέματα όπως ειρήνη – πόλεμος - ανθρώπινα δικαιώματα, ζωή - θάνατος, ιδανικά και να την τεκμηριώσουν με επιχειρήματα.
- Να συνδέουν παλαιά και νέα γνώση, κατανοώντας την εξέλιξη, τη μετατόπισή τους (αυτογνωσία).

Γνώσεις για τη γλώσσα

Οι μαθητές /μαθήτριες επιδιώκεται:

- Να δημιουργήσουν οι ίδιοι πολυτροπικά κείμενα με σκοπό να μεταφέρουν ένα μήνυμα.
- Να εξοικειωθούν με διάφορα κειμενικά είδη (κείμενο, αφίσα), με διάφορα είδη λόγου (έπος, διήγημα, ποίηση) και με διάφορες μορφές τέχνης (ζωγραφική, σκίτσο).
- Να ανακαλύπτουν το μήνυμα ενός έργου τέχνης.

Γραμματισμοί

Οι μαθητές /μαθήτριες επιδιώκεται:

- Να παρατηρούν και να στέκονται κριτικά απέναντι σε μια πληροφορία ή σε ένα κείμενο ή σε ένα οποιοδήποτε έργο τέχνης.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Να ακούν αντίθετες απόψεις, να αντικρούουν ή να επιδοκιμάζουν με επιχειρήματα και, εν τέλει, να διαμορφώνουν και να αναπτύσσουν τη δική τους άποψη γραπτώς ή προφορικώς.
- Να εφαρμόζουν οδηγίες.
- Να παίρνουν πρωτοβουλίες.
- Να διαχειρίζονται ηλεκτρονικές πηγές και να αξιοποιούν το υλικό, όπως τους εξυπηρετεί.
- Να χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για να έρθουν σε επαφή με διάφορα είδη τέχνης.

Διδακτικές πρακτικές

Οι μαθητές /μαθήτριες επιδιώκεται:

- Να συνεργάζονται αρμονικά στις ομάδες τους.
- Να αναθέτουν ρόλους και «αποστολές» τις οποίες θα διεκπεραιώνουν με συνέπεια και υπευθυνότητα.
- Να δείχνουν σεβασμό στη «δουλειά» των άλλων και στη διαδικασία του μαθήματος συνολικά.
- Να παίρνουν πρωτοβουλίες και να αυτενεργούν.
- Να εκφράζουν τη γνώμη τους, αλλά και να ακούν τη γνώμη των άλλων.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι σε θέματα τέχνης δεν επιδιώκεται απαραίτητα η σύγκλιση των απόψεων, αλλά ο επικοινωνιακός διάλογος και ο προβληματισμός, που θα οδηγήσουν σε διεύρυνση των οριζόντων.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Το μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας αποτελεί ευκαιρία για πολλαπλές αναγνώσεις του εκάστοτε κειμένου. Στην παρούσα ενότητα, λοιπόν, υπάρχει άπλετος «χώρος» για να συζητηθεί το εάν ένα κατά βάση πολεμικό – ως προς το περιεχόμενό

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

του – έπος μπορεί να περιέχει αρκετές και «δυνατές» ειρηνικές στιγμές και κατά πόσο αυτή η αντίθεση είναι αρκετή ή ικανή να μας επιτρέπει να μιλήσουμε για αντιπολεμικό τελικά έπος. Είναι προφανές ότι σκοπός δεν είναι να χαρακτηρίσουν οι μαθητές με απόλυτη βεβαιότητα τη μία ή την άλλη άποψη ως ορθή, αλλά να προβληματιστούν, να εκφραστούν αντικρουόμενες απόψεις, να «δουν» όλοι τις διαφορετικές οπτικές γωνίες και τα μηνύματα που πολλές φορές προκύπτουν από την ύπαρξη αντιθέσεων και εν τέλει να διευρυνθούν οι ορίζοντες και να καλλιεργηθεί η διαλλακτικότητα. Επιπλέον, με το παρόν σενάριο επιδιώκεται να «παντρευτεί» η τέχνη του λόγου με την τέχνη της ζωγραφικής και του σκίτσου και να συνειδητοποιήσουν κατ' επέκταση οι μαθητές πως η λογοτεχνία - και το έπος ειδικότερα - δεν είναι ένα ακόμη σχολικό μάθημα, αλλά μεταφέρει προβληματισμούς άρρηκτα συνδεδεμένους με τη ζωή και την καθημερινότητα ακόμα και του σύγχρονου ανθρώπου. Με αυτόν τον τρόπο η διαχρονικότητα αυτών των ζητημάτων καθίσταται προφανής.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η [ραμφοδία Ζ, στίχ. 369-529](#) αποτελεί μέρος της διδακτέας ύλης. Στους στόχους της ενότητας ([Βιβλίο Εκπαιδευτικού](#)) μάλιστα αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι στο συγκεκριμένο απόσπασμα οι μαθητές επιδιώκεται:

- Να γνωρίσουν βασικές αξίες του ηρωικού κώδικα (τιμή, *αιδώς*, ανδρεία, χρέος προς την πατρίδα κτλ.) και τον ρόλο τους στη συμπεριφορά και τη στάση ζωής του ομηρικού ήρωα.
- Να απολαύσουν μια τρυφερή οικογενειακή στιγμή, που αποτελεί αλλαγή του πολεμικού σκηνικού και ένα συγκινητικό διάλειμμα μέσα στον όλεθρο του πολέμου, εκτιμώντας παράλληλα την τέχνη με την οποία ο ποιητής μεταπλάθει ένα καθαρά ηρωικό πολεμικό έπος σε αντιπολεμική διαμαρτυρία.
- Να κατανοήσουν το περιεχόμενο του *ομηρικού ανθρωπισμού*, γνωρίζοντας τις ανθρώπινες πλευρές των ιλιαδικών ηρώων.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Στο παρόν σενάριο οι μαθητές χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ για να προσεγγίσουν τη γνώση. Με την πλοήγησή τους στο διαδίκτυο εντοπίζουν έργα τέχνης, τα οποία κατόπιν επεξεργάζονται με τον τρόπο που υποδεικνύεται από τα Φύλλα Εργασίας και τον διδάσκοντα. Οι ΤΠΕ δίνουν την ευκαιρία να γνωρίσουν έργα τέχνης και, συνεπώς, να αναπτύξουν την *οπτική νοημοσύνη* (κατά Gardner). Στη συνέχεια, με τη βοήθεια των ΤΠΕ δημιουργούν οι ίδιοι το υλικό τους ως ενεργά υποκείμενα, προκειμένου να επικοινωνήσουν την άποψή τους σε άλλους. Επιπρόσθετα, δίνεται η ευκαιρία για πιο ενεργή συμμετοχή στις μαθησιακές διαδικασίες, ακόμα και των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες, εφόσον η διδασκαλία παύει να είναι μια ακόμη διάλεξη του καθηγητή, αλλά το αποτέλεσμα συνεργασίας των μαθητών με την ομάδα τους.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Β΄ Γυμνασίου

[Γ. Μαγκλή, «Γιατί:»](#)

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Β΄ Γυμνασίου, μετασελίδα «Αντιπολεμικά κείμενα και τραγούδια» στο εμπλουτισμένο βιβλίο μαθητή

[Τάσος Λειβαδίτης, «Αν θέλεις να λέγεις άνθρωπος»](#)

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ΄ Λυκείου

[Α. Σαμαράκη, «Το ποτάμι»](#)

Ομηρικά Έπη: «Ιλιάδα» Β΄ Γυμνασίου:

[Z 369-529](#)

[Βιβλίο Εκπαιδευτικού](#)

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Φωτογραφίες/ Εικόνες

Μιχάλης Κουντούρης, [Αντιπολεμικό σκίτσο](#) [πηγή: “Educartoon” – Η Γελοιογραφία στην Εκπαίδευση].

Νίκος Εγγονόπουλος, [«Έκτωρ και Ανδρομάχη»](#) 1969, λάδι σε καμβά. Συλλογή Ε. Εγγονοπούλου [Ψηφιακό Σχολείο]

Ταινίες

Το Ποτάμι,* Σκηνοθεσία: Νίκος Κούνδουρος, 1958. Σενάριο: Σαμαράκης, Α.,Καμπανέλης, Ι και Ν. Κούνδουρος. Σενάριο Αρχική Πηγή:Σαμαράκης Αντώνης. Μουσική: Χατζιδάκις Μάνος. Παραγωγή: ΦΙΝΟΣ ΦΙΑΜ, JW PRODUCTIONS INC. Στον Κόμβο της Ταινιοθήκη της Ελλάδος η [σύνοψη της υπόθεσης](#), στο Youtube το τραγούδι του Μ. Χατζιδάκι [«Το ποτάμι»](#).

*Ο Λογαριασμός YouTube για την ταινία έχει καταργηθεί.

Βίντεο

Λειβαδίτης, Τ. [«Αν θες να λέγεσαι άνθρωπος»](#) [πηγή: Youtube].

Διδακτική πορεία / στάδια /φάσεις

Το σενάριο εφαρμόστηκε σε τμήμα δεκαεπτά μαθητών με εξοικείωση στην ομαδική εργασία, αλλά με ελάχιστη εμπειρία στην αξιοποίηση των ΤΠΕ για μαθησιακούς σκοπούς. Οι μαθητές δε χρειάστηκε να μετακινηθούν από την αίθουσά τους, η οποία διαθέτει εξοπλισμό προβολής και ασύρματη σύνδεση στο διαδίκτυο. Για τις ανάγκες των εργασιών αξιοποιήθηκαν πέντε φορητοί υπολογιστές που έφεραν οι μαθητές σε συνεννόηση με τον διδάσκοντα. Όλες οι διαδικτυακές δραστηριότητες έλαβαν χώρα σε περιβάλλον εικονικής τάξης, αρχικά στην ηλεκτρονική τάξη του Πανελλήνιου Σχολικού Δικτύου και στη συνέχεια στην τάξη που δημιουργήθηκε από τον διδάσκοντα στην εκπαιδευτική πλατφόρμα Edmodo.

Α΄ Φάση

(4 ώρες – δύο δίωρα)

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Αφού ολοκληρώθηκε η βασική ερμηνευτική προσέγγιση του αποσπάσματος, ο διδάσκων με συγκεκριμένες ερωτήσεις προς την ολομέλεια εστίασε τη συζήτηση στην οικογένεια του Έκτορα και στη διαφορετική στάση Ανδρομάχης - Έκτορα στο θέμα της μάχης. Οι άξονες των ερωτήσεων είναι οι ακόλουθοι:

1. Ποια είναι η επιχειρηματολογία της Ανδρομάχης και ποια του Έκτορα; Ποιες διαφορές εντοπίζονται;
2. Ποιος είναι ο ρόλος του Αστυνάκτα στο απόσπασμα; Τι κατορθώνεται με την παρουσία του;
3. Πώς χαρακτηρίζετε τον Έκτορα ως σύζυγο, ως πολεμιστή και ως πατέρα; Εντοπίζετε αντιφατικά χαρακτηριστικά;

Σε όλη τη διάρκεια της συζήτησης ο διδάσκων κατέγραφε στον πίνακα τις λέξεις - κλειδιά που σε ζεύγη τροφοδοτούσαν τον προβληματισμό των μαθητών: άντρας - γυναίκα, οικογένεια - κοινωνία, σύζυγος - ηγέτης, ειρήνη - πόλεμος.

Στη συνέχεια, οι μαθητές χωρίστηκαν σε πέντε ομάδες (τρεις των τριών ατόμων και δύο των τεσσάρων) και κλήθηκαν να επισκεφτούν την ηλεκτρονική τάξη του μαθήματός τους στο Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο, προκειμένου να εντοπίσουν το Φύλλο Εργασίας που αντιστοιχεί στην ομάδα τους. Η κάθε ομάδα είχε ως αποστολή να εντοπίσει στο διαδίκτυο ένα έργο τέχνης ([πίνακα](#), [σκίτσο](#), [ποίημα](#) και δύο διηγήματα [1], [2]) και κατόπιν να τα επεξεργαστεί σημειώνοντας το κεντρικό θέμα, τις ομοιότητες και τις διαφορές από το ιλιαδικό κείμενο, τις πιθανές αντιφάσεις που προκύπτουν και τον πιθανό τρόπο συσχετισμού του με το συγκεκριμένο απόσπασμα της ραψωδίας Ζ. Η πλοήγηση στο διαδίκτυο οδηγούσε σε προκαθορισμένες σελίδες με αντίστοιχο περιεχόμενο, κατά τη μελέτη του οποίου οι μαθητές εστίασαν στις αντιφάσεις που αφορούν το θέμα «πόλεμος - ειρήνη». Κάθε ομάδα οδηγήθηκε σε μία ενιαία απάντηση, μετά από συζήτηση μεταξύ των μελών της και συγκερασμό των διαφορετικών απόψεων.

Προκειμένου οι μαθητές να αναρτήσουν επώνυμα τις εργασίες τους, ώστε να είναι προσβάσιμες για όλους, η δραστηριότητα μεταφέρθηκε στην τάξη του Edmodo.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Με τον τρόπο αυτό δόθηκε η δυνατότητα ένα μέρος των εργασιών να ολοκληρωθεί εκτός σχολικού ωραρίου με διαδικτυακή συνεργασία μαθητών. Ακολούθησε παρουσίαση των πέντε εργασιών στην τάξη και των αντίστοιχων έργων τέχνης και γενική συζήτηση γύρω από το θέμα «ειρήνη - πόλεμος» με στόχο να ακουστούν οι διαφορετικές οπτικές και να έρθουν όλοι οι μαθητές σε επαφή με όλα τα έργα τέχνης. Η φάση αυτή ολοκληρώθηκε με προβολή και σύντομο σχολιασμό επιλεγμένων αποσπασμάτων από την ταινία του Νίκου Κούνδουρου «Το ποτάμι», το σενάριο της οποίας βασίζεται μεταξύ άλλων και στο ομώνυμο διήγημα του Αντώνη Σαμαράκη.*

Η αξιολόγηση σε όλη τη διάρκεια της Α΄ Φάσης εστίασε στη συμμετοχή και τη συμβολή κάθε μαθητή στην ομαδική εργασία, ενώ στο τέλος αξιολογήθηκε και η εργασία ως προς την επάρκεια και την ποιότητα των αναφορών.

* Ο Λογαριασμός YouTube με τον οποίο σχετίζεται η ταινία, σύμφωνα με ανακοίνωση στον ιστότοπο, έχει τερματιστεί εξαιτίας πολλαπλών ειδοποιήσεων από τρίτους για παραβιάσεις πνευματικών δικαιωμάτων. Για εναλλακτικές λύσεις βλέπε *Κείμενα - Ταινίες*

Β΄ Φάση

(2 ώρες συνεχόμενες)

Οι ομάδες των μαθητών αναδιαμορφώθηκαν έτσι, ώστε στη νέα τους μορφή να περιέχουν ένα άτομο από κάθε προηγούμενη ομάδα. Λόγω απουσίας τριών μαθητών δημιουργήθηκαν τρεις νέες ομάδες (μία των τεσσάρων και δύο των πέντε ατόμων). Ακολουθώντας τις οδηγίες ενός [κοινού](#) για όλες τις ομάδες Φύλλου Εργασίας ασχολήθηκαν με τη δημιουργία ενός πολυτροπικού κειμένου της επιλογής τους (αφίσα, σκίτσο, βίντεο, τραγούδι, γελοιογραφία, βίντεο κ.λπ.) με θέμα «Ειρήνη vs Πόλεμος». Μετά από συνεννόηση μεταξύ των αρχηγών των τριών ομάδων αποφασίστηκε να δημιουργήσουν μία διαδραστική αφίσα στην οποία όλοι οι μαθητές θα ενσωματώσουν κάτι δικό τους. Αποδείχτηκε, όμως, ιδιαίτερα δύσκολη η προσπάθεια δημιουργίας πρωτότυπων έργων και μετά από αρκετή ένταση κατέφυγαν στην επιλογή του κολάζ. Στόχος είναι να χρησιμοποιηθεί το παραγόμενο υλικό για

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

την ευαισθητοποίηση των συμμαθητών τους για το θέμα - η διαδραστική αφίσα παρουσιάστηκε ταυτόχρονα και στους μαθητές του άλλου τμήματος της Β΄ τάξης του Γυμνασίου, ενώ αμέσως μετά τη λήξη του μαθήματος οι δύο ζωγραφιές των μαθητών αναρτήθηκαν στον διάδρομο του σχολείου.

Και στη φάση αυτή η αξιολόγηση βασίστηκε στις δεξιότητες συνεργασίας που επέδειξαν οι μαθητές, καθώς και στον προβληματισμό που εξέφρασαν είτε μέσα από την αφίσα τους είτε στη συζήτηση που ακολούθησε.

Γενική θεώρηση-απολογισμός της δραστηριότητας (1 ώρα)

Την τελευταία ώρα έγινε μία συζήτηση στην ολομέλεια, προκειμένου να διερευνηθεί ο βαθμός επίδρασης της όλης δραστηριότητας στις αρχικές σκέψεις/ ιδέες των μαθητών, αλλά και να εντοπιστούν προβλήματα διεκπεραίωσης των ομαδικών εργασιών με ΤΠΕ. Οι βασικοί άξονες στράφηκαν γύρω από τα ακόλουθα θέματα:

- Εάν άλλαξε η άποψη που είχαν σχηματίσει ως τώρα για τον Έκτορα και πώς διαμορφώθηκε τώρα, («πίστευα ότι... αλλά τώρα πιστεύω...»).
- Εάν τελικά θεωρούν αντιπολεμικό το μήνυμα της ραψωδίας Ζ.
- Γιατί επέλεξαν το συγκεκριμένο υλικό για τη δημιουργία του πολυτροπικού κειμένου της Β΄ Φάσης.
- Ποιες νέες ιδέες/ γνώσεις αποκόμισαν που διεύρυναν τον τρόπο σκέψης τους.
- Εάν λειτούργησαν αποτελεσματικά ως ομάδα, τι βοήθησε; Τι δυσκόλεψε;
- Εάν ήταν σαφείς οι οδηγίες στα φύλλα εργασιών.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο Εργασίας Α΄ Φάσης

Ομάδα «Πίνακας»

Αφού εντοπίσετε τον πίνακα του Ν. Εγγονόπουλου με τίτλο [«Έκτωρ και Ανδρομάχη»](#), στο Ψηφιακό Σχολείο, να απαντήσετε στις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Τι παρατηρείτε στον πίνακα; Εστιάστε στα σώματα και στον φόντο.
2. Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές εντοπίζετε στην ομηρική αφήγηση και τον πίνακα;
3. Πώς θα μπορούσε να συσχετιστεί ο πίνακας με την ομηρική αφήγηση;

Να γράψετε την απάντησή σας σε αρχείο επεξεργασίας κειμένου ή παρουσίασης και να το αποθηκεύσετε στο ιστολόγιο της τάξης σας με το όνομα της ομάδας σας.

Να παρουσιάσετε το υλικό σας στην ολομέλεια.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ομάδα «Σκίτσο»

Αφού μελετήσετε το ακόλουθο [σκίτσο](#), να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Τι παρατηρείτε στο σκίτσο; Εστιάστε αφενός στα αντικείμενα κι αφετέρου στο κράνος.
2. Ποιο θεωρείτε ότι είναι το κεντρικό θέμα του; Υπάρχει αντίφαση και ποια;
3. Πώς θα μπορούσε να συσχετιστεί το σκίτσο με την ομηρική αφήγηση;

Να γράψετε την απάντησή σας σε αρχείο επεξεργασίας κειμένου ή παρουσίασης και να το αποθηκεύσετε στο ιστολόγιο της τάξης σας με το όνομα της ομάδας σας.

Να παρουσιάσετε το υλικό σας στην ολομέλεια.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ομάδα «Κείμενο Σαμαράκη»

Αφού διαβάσετε το διήγημα [«Το ποτάμι» του Α. Σαμαράκη](#) να απαντήσετε στις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Ποιο είναι κατά τη γνώμη σας το κεντρικό θέμα του; Εστιάστε αφενός στην ιστορία/ την πλοκή και αφετέρου στο μήνυμα που προκύπτει από αυτή.
2. Πώς θα μπορούσε να συσχετιστεί το διήγημα αυτό με την ομηρική αφήγηση;

Να γράψετε την απάντησή σας σε αρχείο επεξεργασίας κειμένου ή παρουσίασης και να το αποθηκεύσετε στο ιστολόγιο της τάξης σας με το όνομα της ομάδας σας.

Να παρουσιάσετε το υλικό σας στην ολομέλεια.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ομάδα «Ποίημα Λειβαδίτη»

Αφού ακούσετε/διαβάσετε το ποίημα [«Αν θες να λέγεσαι άνθρωπος» του Γ. Λειβαδίτη](#), να απαντήσετε στις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Ποιο είναι κατά τη γνώμη σας το κεντρικό θέμα του; Εστιάστε αφενός στις εικόνες που περιγράφονται και αφετέρου στο μήνυμα που μεταδίδεται.
2. Πώς θα μπορούσε να συσχετιστεί το ποίημα αυτό με την ομηρική αφήγηση;

Να γράψετε την απάντησή σας σε αρχείο επεξεργασίας κειμένου ή παρουσίασης και να το αποθηκεύσετε στο ιστολόγιο της τάξης σας με το όνομα της ομάδας σας.

Να παρουσιάσετε το υλικό σας στην ολομέλεια.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ομάδα «Κείμενο Μαγκλή»

Αφού διαβάσετε το διήγημα [«Γιατί» του Γ. Μαγκλή](#), να απαντήσετε στις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Ποιο είναι κατά τη γνώμη σας το κεντρικό του θέμα; Εστιάστε αφενός στην ιστορία/ την πλοκή και αφετέρου στο μήνυμα που προκύπτει από αυτή.
2. Πώς θα μπορούσε να συσχετιστεί το διήγημα αυτό με την ομηρική αφήγηση;

Να γράψετε την απάντησή σας σε αρχείο επεξεργασίας κειμένου ή παρουσίασης και να το αποθηκεύσετε στο ιστολόγιο της τάξης σας με το όνομα της ομάδας σας.

Να παρουσιάσετε το υλικό σας στην ολομέλεια.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Κοινό Φύλλο Εργασίας Β΄ Φάσης

Να φτιάξετε ένα πολυτροπικό κείμενο της επιλογής σας (αφίσα, σκίτσο, γελοιογραφία, βίντεο, ζωγραφικό σχέδιο, τραγούδι κ.λπ.) με θέμα «Ειρήνης vs Πόλεμος» για να χρησιμοποιηθεί στην καμπάνια ευαισθητοποίησης που διοργανώνεται από το σχολείο σας με αφορμή την παγκόσμια ημέρα Ανθρώπινων Δικαιωμάτων. Το υλικό, αφού παρουσιαστεί στην ολομέλεια, αναρτάται στους διαδρόμους του σχολείου.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Με αφορμή το παρόν σενάριο οι μαθητές μπορούν να επισκεφτούν οργανώσεις όπως η Διεθνής Αμνηστία, ή μουσεία, όπως το Πολεμικό Μουσείο. Είναι ευκαιρία επίσης να παρακολουθήσουν οι μαθητές την προβολή ταινίας με αντιπολεμικό περιεχόμενο ή να προγραμματίσουν την παρακολούθηση μιας θεατρικής παράστασης με σχετικό θέμα. Τέλος, οι δραστηριότητες αυτές μπορούν να ενταχθούν σε ένα ευρύτερο Πολιτιστικό Πρόγραμμα με θέμα την αντιπολεμική τέχνη.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το παρόν σενάριο προσπαθεί να συγκεράσει το ιλιαδικό κείμενο με άλλες μορφές τέχνης, όπως η ζωγραφική, η σύγχρονη ποίηση και πεζογραφία και το σκίτσο, και μέσα από ποικίλες δραστηριότητες να οδηγήσει τα παιδιά στην αμφισβήτηση της κρατούσας αντίληψης, στην «ανακάλυψη» διαφόρων οπτικών γωνιών και, τελικώς, στη δημιουργία τεκμηριωμένης προσωπικής τοποθέτησης. Η δόμηση του σεναρίου επιτρέπει στον διδάσκοντα είτε να αξιοποιήσει τα προτεινόμενα κείμενα/ έργα είτε να στραφεί σε άλλα δικής του επιλογής, ακολουθώντας παράλληλα τις δραστηριότητες των Φύλλων Εργασίας.

Οι δυσκολίες που προκύπτουν κατά την εφαρμογή του σχετίζονται με το βαθμό εξοικείωσης των μαθητών με έργα τέχνης. Στη συγκεκριμένη εφαρμογή οι ομάδες που είχαν να επεξεργαστούν κείμενο (πεζό ή ποιητικό) δούλεψαν χωρίς απορίες. Αντίθετα, η ομάδα του πίνακα και η ομάδα του σκίτσου αντιμετώπισαν με αμηχανία τις εργασίες τους και για αρκετή ώρα αδυνατούσαν να αντεπεξέλθουν. Χρειάστηκε σε μεγάλο βαθμό η καθοδήγηση του διδάσκοντος και η παρότρυνση να εστιάσουν στις διευκρινιστικές οδηγίες που περιλαμβάνονται στις εκφωνήσεις των αντίστοιχων δραστηριοτήτων. Ωστόσο, η αμηχανία ήταν διάχυτη σε όλες τις ομάδες κατά τη δεύτερη φάση του σεναρίου, όταν κλήθηκαν όλοι να δημιουργήσουν τα δικά τους έργα τέχνης. Μόνο η μία ομάδα παρουσίασε πρωτότυπο έργο, ενώ οι άλλες δύο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ομάδες επέλεξαν τη δημιουργία διαδραστικής αφίσας, καταφεύγοντας στη διαδικασία αντιγραφής/ επικόλλησης.

Σε γενικές γραμμές, όμως, οι στόχοι του σεναρίου επιτεύχθηκαν, καθώς οι μαθητές στο σύνολό τους συζήτησαν και ανέπτυξαν αξιόλογο προβληματισμό σχετικά με το θέμα ειρήνη-πόλεμος. Το γεγονός ότι αυτός ο προβληματισμός δεν αποτυπώθηκε επαρκώς στις εργασίες τους πιθανότατα οφείλεται στην έλλειψη εμπειρίας σε ασκήσεις δημιουργικότητας. Στον τελικό απολογισμό της δραστηριότητας οι μαθητές εξέφρασαν για μια ακόμη φορά τον ενθουσιασμό τους για το «διαφορετικό» μάθημα, τόνισαν ότι η όλη διαδικασία τους παρακίνησε το ενδιαφέρον και για αυτό θα ήθελαν να επαναληφθεί και, τέλος, επισήμαναν την ανάγκη να παρευρίσκεται και ο καθηγητής της πληροφορικής, ώστε να ξεπερνούν θέματα τεχνικής φύσης κατά την αξιοποίηση των ΤΠΕ.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Δημητρακοπούλου, Α. 1998. «Σχεδιάζοντας εκπαιδευτικά λογισμικά – Από τις εμπειρικές προσεγγίσεις στη διεπιστημονική θεώρηση», *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 100 & 101, σσ. 114-123 & 95-103

Gardner, H. 1983. *Frames of mind: The Theory of Multiple Intelligences..* Basic Books: New York

Harvard Graduate School of Education: “Project ZERO – Visible Thinking” [Educational research group at the Harvard Graduate School of Education composed of multiple, independently-sponsored research projects].

<http://www.pz.harvard.edu/>

Κουντούρης, Α. *Διδακτικό σενάριο: «Όμηρος, Ιλιάδα, ραψωδία Z 369-529»*.

<http://www.educartoon.gr/lessons/%CF%81%CE%B1%CF%88%CF%89%CE%B4%CE%AF%CE%B1-%CE%B6/>

Κουτσογιάννης, Δ. 2007. *Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/teens/index.html

Κοσσυβάκη, Φ. 2003. *Εναλλακτική Διδακτική. Προτάσεις για τη Μετάβαση από τη Διδακτική του Αντικειμένου στη Διδακτική του Ενεργού Υποκειμένου*. Αθήνα: Gutenberg

Τσάφος, Β. 2004 *Η διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας και Γλώσσας. Για μια εναλλακτική μαθητεία στον αρχαίο κόσμο*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Φουντοπούλου, Μ-Ζ. 2006. «Αρχές Μάθησης και καλλιέργεια της κριτικής σκέψης: εφαρμογή στο μάθημα των αρχαίων ελληνικών». Στο *Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης*, 3^ο Πανελλήνιο Συνέδριο με θέμα: «Κριτική, Δημιουργική, Διαλεκτική Σκέψη στην Εκπαίδευση: Θεωρία και Πράξη». Αθήνα: Ατραπός.

Vygotsky, L. S. 1978. *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.